

Črtice iz ruske zgodovine.

(Po Nestoru priobčuje A. K.)

I. Kaj je bilo na Ruskem pred tisoč leti?

Pojdi zdaj na Rusko, kamor hočeš, — povsodi slišiš ruski jezik, najdeš mesta in vasi, red in upravo: nihče ti ne stori nič žalega. Trgovci in obrtniki hodijo z blagom po tihih, širokih lesovih in pustih stepéh (ravninah), povsodi, kamor ide cesta ali teče plovna reka. Na vsem tem ogromnem prostranstvu živi narod mirno, trudi se in obdeluje, kar mu je Bog podaril.

Istina je, da živé na Ruskem tudi taki narodi, ki némajo stalnega prebivališča, nego kočujejo, rekše hodijo od kraja do kraja, kakor n. pr. Kalmiki mej Volgo in Donom, Kirgizi za Volgo in Uralom, Samojedi in Lopárji (Laplandci), ki živé po severnem barji. Ali oni kočujejo samo ondod, koder so jim odkazana mesta, in mirno pasejo črede. Tudi taki narodi so, ki ne pasejo in ne sejejo ter ne redé domače živine, a skitajo se po lesu in streljajo razne zveri, ali si love ribe po bregovih rek in mórij; ali tudi ti plačujejo davek in krotki so, ako se ne žalijo.

Pred tisoč leti nij bilo takó! Neprozorno močvirnato lesovje, ki je ostalo sedaj samo še po severo-izhodu evropsko-ruske zemlje ter po Sibirskem, pokrivalo je tedaj vse srednje Rusko in vleklo se o bregovih Volge in Oke. Po teh lesovih je blodil divji poganski narod — Čudi.

Ti so živeli rédko narazno, bavili se z lovom in samo tu ter tam si postrojili mesta. Po stepéh so kočevale divje, zlobne druhalí. Neprestano so prihajale z azijskih ravnin, mimo morja na južno Rusko, plenile ter žgale vasi in mesta; ni mirú ni pokója nij od njih bilo mirnim ljudém.

Istina je, po Dunavu, po Dnéstru, po zapadnej Dvini, po Volhavu in okrog Ilmenskega jezera so živela uže od nekdaj slovanska plemena, delala zemljo in trgovala, ali to so bili še trdi pogani, ki so se prepirali mej soboj in živeli bedno.

Dve slovanski plemeni sta bili boljši ter bolj izobraženi od drugih: Poljanje in sploh Slovéní. Poljanje so živeli po srednjem Dnepru, bavili se s poljedelstvom ter imeli uže mesto Kijev. A Slovéní so živeli ob Ilmenu in Volhovu, zanimali se s trgovino, pluli po rekah in jezerih, ter tudi si postrojili mesto: Novi grad. Postavila so si tudi druga plemena mesta a vseh skupaj nij mnogo.

Vsako slovansko pleme je živelo in upravljalo samo sebi, obče stvari so se reševale na véci ali zboru. A redú je bilo malo in sosedi so silno vznemirjali Slovéné. Tako so prišli Huzarji iz juga, iz stepíj in iskali davka od Poljanov in njih sosedov Severjanov in Véticev, a Varégi so prišli od sévera iz zamórja ter naložili so davek Novogradskim Slovénom, Krivičem, ki so živeli ob izviru zapadne Dvine, Dnepra ter Volge, in Čudskim narodom.

2. O prizivu knezov.

Leta 862. so Varége za morje Novogradski Slovéní, Kriviči in Čudi pregnali. Prestali so jim plačevati davek in začeli so zopet vladati sami sobój. Ali še trje jim je bilo, nego li pri Varégih: rod je vstajal na rod, pleme na pleme ter nij bilo konca mejsobojnega prepira. Tedaj so začeli govoriti mej

soboj: „Poiščimo si kneza, kateri bi vladal z nami in nam prav sodil.“ Soglasni so in pošljejo poslance za morje k Varéškemu plemenu, kateremu je bilo ime Rusi. Poslanci pridejo k Rusom in jim rekó: Zemlja naša je velika in obila, a redú nij v njej, pridite knežit k nam in vladat nam.“ Odpravijo se trije ruski knezi, trije bratje, Rurik, Sineus in Truvor, s svojimi sorodniki in vsem plemenom ruskim. Starejši izmej bratov, Rurik, naseli se v Novem gradu, drugi, Sineus, na Belem jezeru, tretji, Truvor, v Izborsku. Od tega časa se je jela zemlja imenovati ruska.

Ker se je tedaj rusko carstvo začelo 862. leta, praznovali so Rusi 1862. leta tisočletni obstanek in postavili spomenik ravno v Vélíkem Novem gradu. Za dve leti sta Sineus in Truvor umrla. Rurik je začel knežiti sam in razdajati mesta svojim ljudem. Dva od Rurikovih bojarjev dobila od kneza povelje, da odveslata na Carigrad; ime jima je Askold in Dir; s sorodniki svojimi ploveta po Dnepru nizdolu. Jadraje po Dnepru ugledata na gori mesto in vprašata prebivalce: Čegavo je mestce? Odgovoré jima prebivalci: „Bili so tukaj trije bratje: Kij, Šček in Horiv, ter so sezidali to mesto, a potem umrli; a mi stanujemo tukaj in plačujemo davek Kozarjem. Askold in Dir ostaneta v Kijevu, zbereta okrog sebe mnogo Varégov in začneta vladati Poljanom, a Rurik je knežil v Novem gradu.

Leta 866. gresta Askold in Dir na Grke, katerim vlada car Mihael. Mihael je na vojski, a dobivši poročilo, da Rusi gredo na Carigrad, vrne se; a Rusi so uže priveslali v carigradsko pristanišče in obsedli mesto z 200 možmi, da je car jedva prodril v svojo stolico. Vso noč je molil s patrijarhom v cerkvi Vlahernske Matere Božje, a potem so s petjem nesli obleko Matere Božje iz cerkve in jo potopili. Tiho morje se nanadoma vznemiri, burja vstane in valovi vržejo na breg poganske ladje. Zdaj se zaženó Grki na Askoldove vojake in jih tako steró, da se malokdo vrne domóv. Iz tega časa je zložena cerkovna pesen, katera se še zdaj poje, kadar Bog pomaga nadvladati sovražnika.

Priredopisno - natoroznansko polje.

Kuhinjska sol.

Kuhinjska sol se dobiva v avstrijsko-ogrskej monarhiji, našej obče domovini, v neizmerno velikih zalogah. Dobiva se popolnem čista v podobi trdega kámena, ki jo kopljejo in lomijo rudokopi kakor kako drugo rudo — kaméná sol — ali je pa zmešana z glino in družimi zemljeninami, tér jo je treba v vodi raztopiti. V ta namen izkopljejo v solnatem rudniku velike prostore, v katere se napelje sladka voda, ki raztáplja sol v sebi, a glina se na dno seséda. Ta voda, ki se je s sólijo napojila, imenuje se slanica (slana voda) in treba jo je od solí odločiti.

Da se voda od solí odloči in se trda, suha sol dobi, treba je umeteljno narejenih naprav, ki se solíne imenujejo. V solinah se voda slanica izpusti v velike, železne in plósko izdelane konve. Pod konve se potlej toliko časa kuri, da voda vré in izpuhtí, ter na dnu sama sol ostane. Izvarjeno sol vzamejo iz konev, očistijo jo, naredé v kosove in denejo v zeló zakurjene sobe, da se osuší,